

Recenzja

J. P. GRUBER. 2001. **Die Moosflora der Stadt Salzburg und ihr Wandel im Zeitraum von 130 Jahren.** Stapfia, Band 79. 155 str., 28 ryc., 3 mapy na wkładkach. Miękka opr., format 21 × 27 cm. Biologiezentrum des Oberösterreichischen Landesmuseums, Linz. Cena: 5 €. ISSN 0252-192X.

Salzburg jest stolicą kraju związkowego Austrii, położonego w zachodnio-środkowej części kraju, przy granicy z Bawarią i czwartym pod względem wielkości miastem tego państwa, zamieszkałym przez prawie 150 tys. mieszkańców. Ze względu na połączenie malowniczych alpejskich krajobrazów i bogactwa architektonicznego, jest on uważany za jedno z najpiękniejszych miast świata, a dla miłośników muzyki znany jest przede wszystkim jako rodzinne miasto Mozarta. Będąc swoistą bramą wjazdową w Alpy był odwiedzany przez botaników i briologów już w XVIII w., a pierwsze informacje na temat jego brioflory zebrał E. P. Schrank w wydanym w 1792 r. dziele *Primitiae Florae Salisburgiensis*, w którym wymienił z Salzburga 37 gatunków mszaków. W późniejszych okresach miasto odwiedzali praktycznie wszyscy najwybitniejsi znawcy tych roślin, należący do panteonu niemieckiej briologii, z H. Ch. Funckiem, D. H. Hoppem, Ch. F. Hornschuchem, F. Schwägrichenem i Ph. W. Schimperem na czele. Ten pierwszy okres w badaniach brioflory Salzburga podsumował A. E. Sauter w słynnej *Flora des Herzogthumes Salzburg* opublikowanej w 1870 r. (mchy) i 1871 r. (wątrobowce). Właśnie to dzieło stanowi punkt odniesienia autora niniejszej pracy, który prześledził zmiany w brioflorze tego miasta w ciągu ostatnich 130 lat i przedstawił jej aktualny stan.

Omawiane opracowanie można uznać za modelowe dla prac nad florą obszarów zurbanizowanych. Autor miał oczywiście ułatwione zadanie we wszelkich porównawczych analizach, gdyż dysponował dokładnymi danymi historycznymi, prezentowanymi zarówno w literaturze, jak i w postaci zbiorów zielnikowych. Po krótkim wstępie przedstawione są podstawowe informacje o samym mieście, jego położeniu, historii, geologii, klimacie i obszarach chronionych. Kolejny rozdział poświęcony jest bioindykacji i biomonitoringowi mszaków, zaś w czwartym zarysowana jest ekologia mszaków badanego obszaru, ze szczególnym podkreśleniem udziału i roli tych roślin w rozmaitych biotopach i omówieniem ich zbiorowisk i ugrupowań. Najobszerniejszą część tego rozdziału stanowi wykaz mszaków stwierdzonych w Salzburgu z podaniem dla każdego gatunku informacji o stopniu zagrożenia, podstawowych liczb wskaźnikowych i danych ekologicznych, danych historycznych oraz aktualnego rozmieszczenia. Specjalną uwagę autor poświęca wybranym gatunkom epifitycznym: *Orthotrichum obtusifolium*, *O. lyallii*, *O. diaphanum*, *O. rogeri*, *O. gymnostomum* i *Zygodon dentatus*, rozważając możliwość ich reintrodukcji. Niestety, wyniki badań są bardzo pesymistyczne, do czego wszyscy zdążyli się już przyzwyczaić studiując podobne opracowania poświęcone obszarom zurbanizowanym. O ile Sauter podał z Salzburga 453 gatunki, to w chwili obecnej autor stwierdził tu tylko 323 gatunki, co oznacza ubytek 27,3% całej brioflory. Optymistycznym akcentem jest fakt, że w ostatniej dekadzie obserwuje się rozprzestrzenianie pewnych gatunków epifitycznych. Poplepszające się warunki ekologiczne i zmniejszające się zanieczyszczenie powietrza stwarzają nadzieję na powrót pewnych gatunków na naturalne siedliska.

Opracowanie Grubera stanowi ważny przyczynek do europejskiej literatury briologicznej poświęconej obszarom miejskim. Niestety, nie zawsze badania te są łatwe do powtórzenia w innych aglomeracjach miejskich z powodu braku dokładnych danych porównawczych w dłuższym przedziale czasowym. – RYSZARD OCHYRA, ul. Golańska 15/25, 30-619 Kraków, Polska.